

Zveza društev upokojencev Slovenije

MEMORANDUM o zahtevah in pričakovanjih Zveze društev upokojencev Slovenije

Zveza društev upokojencev Slovenije želi s tem Memorandumom seznaniti svoje članstvo in tudi vse politične stranke, ki bodo v volilnem letu 2018 oblikovale svoje volilne programe in vsa politična ter izvršilna telesa v Sloveniji, ki bodo izdelovala akcijske načrte in programe za uresničevanje Strategije dolgožive družbe RS, Vizije RS 2050, Strategije razvoja Slovenije 2030 in druge razvojne dokumente, o svojih predlogih in zahtevah ter na ta način prispevati k njihovi večji uresničljivosti.

Že sprejeti strateški dokumenti napovedujejo, da bo družba tako v letu 2018, še posebej pa v naslednjih letih, soočena s korenitimi strukturnimi spremembami. Te morajo zato, da bodo učinkovite in sprejemljive za večino državljanov, nujno upoštevati tudi pričakovanja in potrebe starejše generacije. Uspešno upravljanje države ni mogoče brez spoznanj, izhajajočih iz analiz in določil konvencij OZN, mednarodno sprejetih zavez ter priporočil organizacij, kot so OECD, WHO in EU ter drugih institucij.

1. UPRAVLJANJE DRŽAVE

Učinkovito upravljanje države je predpogoj za zadovoljevanje vseh skupnih interesov državljanov, torej tudi interesov upokojencev in starejših. Slovenci, predvsem zaradi le formalne demokracije, svojo državo ne upravljamo dovolj učinkovito, pa tudi ne demokratično.

Eden od vzrokov za to je delovanje strank, ki interese družbe podrejajo posebnim in individualnim interesom ter ciljem z njimi povezanih omrežij.

Politični sistem, ki zavira razvoj družbe in demokracije, je treba prenoviti z ustreznimi spremembami volilnega zakona, zakona o vladi in zakona o upravljanju državnega premoženja. To morajo biti temeljne prioritete v novem mandatu.

Upokojenci bomo podprli vse predloge, ki bodo usmerjeni v učinkovitejši politični in ekonomski sistem.

Za uresničitev navedenega se bomo aktivno povezovali tudi z drugimi organizacijami civilne družbe, z MeKOS (Mladinski svet Slovenije, Študentska organizacija in Dijaška organizacija Slovenije in ZDUS), s SEKOS (Seniorski koordinacijski odborom Slovenije) in z drugimi.

2. RAZVOJNI CILJI IN NAČELA STRATEGIJE DOLGOŽIVE DRUŽBE

Izhodišča ZDUS, na podlagi katerih bomo ocenjevali verodostojnost predvolilnih obljub in izvajanje aktualnih strategij in zakonov, ki bodo merilo za spremljanje uspešnosti novo oblikovane vlade RS za mandat 2018-2022.

Demografske spremembe in izjemno hiter tehnološki ter družbeni razvoj so dejstvo, ki zahtevajo sprotno prilagajanje obstoječih sistemov tako, da bodo omogočali izkoriščanje vseh razpoložljivih zmogljivosti in ustvarjali možnosti in priložnosti za kakovostno ter dostojno življenje vseh generacij.

Starejši smo prepričani, da bo upravljanje strategije dolgožive družbe v obdobju starosti uspešno, če bodo pri tem na najpomembnejših področjih, upoštevana naslednja načela:

Prilagajanje trga dela, vseživljenjskega učenja in usposabljanja starejšim

1. Prispevek starejših mora biti, ne glede na starost, spol, etnično pripadnost in zdravstveno stanje posameznika, ustrezno priznan in sistemsko podprt
2. Starost ne sme biti uporabljena za določanje vloge, vrednosti in potenciala posameznika
3. Vsem, ne glede na starost, mora biti omogočena možnost aktivne vključenosti v delovni proces, pri čemer mora celotna družba spodbujati fleksibilno zaposlovanje starejših in upokojevanje
4. Starejši morajo biti, tako kot druge skupine prebivalstva, vključeni v izobraževanje in usposabljanje, tudi v tretjem življenjskem obdobju

Zdravo, samostojno in varno življenje

1. Družba mora s permanentnim sistematičnim usposabljanjem ozaveščati prebivalce, da bodo nenehno skrbeli za lastno zdravje in na ta način imeli možnost za preživetje čim več zdravih let življenja
2. Država bo z domišljenimi ukrepi zmanjševala število revnih med starejšimi tako, da bodo lahko živeli samostojno in dostojno

Oblikovanje okolja za aktivno staranje

3. Transportna ureditev in infrastruktura morata biti ustrezno načrtovani in dostopni, enostavno uporabni za starejše ter varni in zanesljivi
4. Nujna je prenova stanovanjskega fonda starejših, ki bivajo v prevelikih, njim neprilagojenih bivalnih enotah
5. Uvajati je treba drugačne institucionalne in skupnostne oblike bivanja, prilagojene potrebam starejših, namenjene podaljševanju samostojnega življenja v domačem okolju

Vključenost v družbo

1. Uradni podatki za svetovanja in informacije morajo biti dostopni tudi starejšim, ter dostopni v obliki, prilagojeni za prijazno uporabo
2. Država mora pomagati starejšim, usposobiti se za prostovoljno delo, ki ga smejo opravljajo tako dolgo, kot želijo, njihov prispevek pa mora biti tudi polno priznan
3. Ranljivi starejši morajo biti ustrezno zaščiteni, varovani in osvobojeni strahu

3. PREDLOGI IN ZAHTEVE ZVEZE DRUŠTEV UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Pokojninski sistem

Zahtevamo:

- dosledno usklajevanje pokojnin po 106. in 430. členu ZPIZ-2
- postopno vsaj delno odpravo posledic negativnih učinkov neizvajanja določb sistemskih zakonov o usklajevanju pokojnin v preteklih obdobjih
- postopno zvišanje razmerja med povprečno starostno pokojnino in povprečno plačo vsaj na raven, doseženo pred uveljavitvijo ZPIZ-2
- primerno zvišanje najnižje pokojninske osnove, ki bo zagotavljala sprejemljivejši gmotni položaj vseh upravičencev do odmere pokojnine od takšne osnove
- postopno spremembo lestvice za odmero starostnih pokojnin, določeno v ZPIZ-2, ki naj bi za 40 let pokojninske dobe znašala vsaj 62,5 odstotkov od pokojninske osnove
- uskladitev invalidnin za telesno okvaro, katerih višina se vse od uveljavitve ZPIZ-2 ni spremenila in uveljavitev predpisov s področja varstva invalidov s katerimi bodo urejeni postopki za ugotavljanje vrste in stopnje telesnih okvar
- vzpostavitev pokojninskega sistema, ki bo omogočal postopen prehod v upokožitev ob hkratni prilagoditvi trga dela

Delovna aktivnost starejših

Država mora ustvarjati:

- pogoje za daljšo delovno aktivnost starejših z uvedbo prilagodljivega delovnega časa, z oblikovanjem ustreznih pogojev dela, prilagoditvami delovnih mest starejšim delavcem, da bodo sposobni reaktivizacije za prenos znanj in veščin starejših na mlajšo generacijo in obratno
- možnosti za vseživljenjsko usposabljanje na delovnem mestu in od njem
- pogoje za povečanje vključenosti starejših v vseživljenjsko učenje
- spodbude starejšim za usposabljanje za delo s posebnim poudarkom na novostih zaradi digitalizacije in pričakovanih posledic na trgu dela

Samostojno in zdravo življenje

Zahtevamo:

- bistveno izboljšanje dostopnosti do zdravstvenih storitev, z upoštevanjem solidarnosti med zdravimi in bolnimi
- postopno povečevanje deleža sredstev za te namene iz državnega proračuna zaradi čedalje večjega števila starejšega prebivalstva
- zagotavljanje sistema zdravstvene oskrbe z javnimi sredstvi za predhodno definirane osnovne in pomembnejše zdravstvene storitve, ostale zdravstvene storitve, ki niso prioriteta značaja, pa so lahko predmet zasebnih zavarovanj

- spodbujanje razvoja multimedijske platforme za telemedicino in teleterapijo, ki lahko pomembno znižuje stroške zdravljenja
- prenova mreže javne zdravstvene dejavnosti, ki bo racionalnejša in učinkovitejša od sedanje ureditve

Socialnovarstvena politika

Zahtevamo:

- dostopnost starejših do vseh virov, ki zagotavljajo človeku dostojno življenje, kot so delo, zdravje, kultura, bivalni in gibalni pogoji, izobraževanje in vključenost v družbeno odločanje
- takojšnjo pripravo in sprejem zakona o dolgotrajni oskrbi z jasno finančno konstrukcijo in vzpostavitev orodij za njegovo uresničitev
- postavitve celotnega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zasnovana na solidarnosti med premožnejšimi in socialno prikrajšanimi
- ureditev statusa neformalnih oskrbovalcev in njihovo vključitev v sistem dolgotrajne oskrbe
- postopno izboljševanje razmer pri skrbi za starejše, od razvoja skupnostnih in drugih oblik bivanja, povečanja nastanitvenih kapacitet v domovih in oskrbovanih stanovanjih
- povečanje nastavitvenih kapacitet v domovih, tudi za dementne osebe in njihovo celovito ter strokovno oskrbo
- doslednejši nadzor kvalitete oskrbe starejših in preverjanje empatije zaposlenih do starejših v domovih in vseh drugih oblikah varstva
- izboljšanje standardov in normativov v domovih za starejše
- ohranitev najmanj dosedanje stopnje medgeneracijske solidarnosti, zagotovljene z osnovnim javnim sistemom socialnega varstva
- ponovna uveljavitev pravice do pogrebnine v višini cca 500 EUR

1. GOSPODARSKA POLITIKA

Državljeni in upokojenci RS se zavedamo, da brez uspešnega gospodarstva ni mogoče doseči blaginje, načrtovane v razvojnih dokumentih. Zato bomo tudi upokojenci po svojih najboljših močeh sodelovali pri razvoju programov in projektov, namenjenih izdelkom visoke kvalitete, velike uporabne vrednosti, katerih proizvodnja bo imela visoko dodano vrednost.

Temelj za to je tudi vzpostavitev učinkovitega sistema, ki bo zagotavljal sprotno plačilo za opravljeno delo in plačilo prispevkov ter davkov.

Zaključek

ZDUS s tem Memorandumom ugotavlja, izpostavlja in tudi predlaga rešitve za najbolj pereče probleme upokojencev in starejših v pogojih urejenega upravljanja dolgožive družbe v državi in skupnosti 27 držav, v katero smo povezani.

Pri proučevanju letnih normativnih programov dela vlade, velikokrat ugotavljamo, da bodo tudi nekateri drugi zakoni pomembno vplivali na status starejših in upokojencev, zato je potrebno prevetriti preobsežne zakonske dokumente, ki mnogi sploh niso med seboj usklajeni in so zato ovira v sistemu.

Ljubljana, 18.4.2018

Predsednik ZDUS
Janez Sušnik

Priloga

PREGLED KOALICIJSKIH ZAVEZ V MANDATU 2014-2018

Pregled uresničevanja zavez Koalicijskega sporazuma o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandatno obdobje 2014 -2018 kaže, da je koalicija posvečala premalo pozornosti problemom in izzivom, katerim je v Sloveniji izpostavljena starejša populacija.

Prav tako vlada ni izpolnila glavne zaveze, to je povrnitev zaupanja ljudi v državo in v njene temeljne stebre državotvornega delovanja od političnega, kulturnega, gospodarskega, finančnega do socialnega področja.

Kljub temu, da je med spodaj navedenimi nalogami, večina njih že bile na dnevnem redu mnogih vlad v preteklih mandatih, pa še vedno ostajajo neuresničene.

1. Strategija dolgožive družbe – sprejeta. **URESNIČENO**
2. Vladni svet za aktivno staranje in medgeneracijsko sodelovanje - ustanovljen. **URESNIČENO**
3. Izplačilo letnega dodatka. **DELNO URESNIČENO**
4. Zakon o dolgotrajni oskrbi - pripravljen osnutek. **NEURESNIČENO**
5. Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju - besedilo v osnutku. **NEURESNIČENO!**
6. Spodbujanje prostovoljstva – sistematično spodbujanje prostora z odpiranjem možnosti za vključevanje prostovoljcev v nove programe, ki so sestavni del javne mreže. **DELNO URESNIČENO!**
7. EU sredstva so na razpolago a niso razdeljena, še posebej tista, s katerimi bi lahko izboljšali bivanjske razmere starejših. Programi za črpanje so v zamudi. **DELNO URESNIČENO!**
8. Zagotovitev finančne vzdržnosti obveznega zdravstvenega zavarovanja je bila prioriteta te koalicije s poudarkom na ohranjanju javnega zdravstvenega sistema in zavarovancem omogočiti enake možnosti dostopa do storitev z okrepljeno solidarnostjo. Podaljšanje čakalnih vrst! **NEURESNIČENO!**
9. Akcijski načrti ministrstev za operacionalizacijo usmeritev Strategije dolgožive družbe. **NEURESNIČENO!**
10. ZPIZ-bonusi za spodbujanje kasnejšega upokojevanja, niso bili učinkoviti, zato se povprečna delovna doba ni bistveno podaljšala. **NEURESNIČENO!**
11. Demografski rezervni sklad, ki bi zagotavljal dolgoročno stabilnost pokojninske blagajne. **NEURESNIČENO!**
12. Ustanovitev Urada za starejše, ki bo sodeloval pri pripravi ukrepov, za ustvarjanje boljših razmer za delovanje starejših in prilagajanje demografskim spremembam za aktivno staranje. **NEURESNIČENO!**
13. Zaveza o spodbujanju učenja in usposabljanja v vseh življenjskih obdobjih na vseh področjih življenja in v vseh okoljih. **NEURESNIČENO!**
15. Zaveza koalicije po odprtem dialogu s civilno družbo **NEURESNIČENO!**